

Лариса Анатоліївна СИВОЛАП

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансово-економічної безпеки,
Маріупольський державний університет
E-mail: etmgu@mail.ru

**АНАЛІЗ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА**

Сиволап, Л. А. Аналіз методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства [Текст] / Лариса Анатоліївна Сиволап // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 2. – С. 234-238. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Одним з найголовніших показників діяльності підприємства, а також потенціального розвитку у майбутньому виступає фінансовий стан підприємства, який є показником фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Перед упровадженням заходів щодо підвищення рівня фінансової безпеки необхідно оцінити реальний його стан на підприємстві. Однак цю процедуру здійснити достатньо важко, оскільки не існує єдиного підходу до оцінки фінансової безпеки, що утруднює вибір критеріїв для її оцінки.

Мета роботи – дослідити сучасні методики оцінки фінансової безпеки підприємства, що дозволить визначити необхідні критерії та параметри для її визначення.

Метод (методологія). У статті використано теоретичні методи, метод аналізу та синтезу, узагальнення та абстракції.

Результати: У роботі проаналізовано різноманітні підходи науковців до оцінки фінансової безпеки підприємства, серед яких виокремлено: індикативний; ресурсно-функціональний підходи; підхід на основі критерію «мінімум сукупного збитку, який завдається безпеці»; традиційні та нетрадиційні методи оцінки, ті, які пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства; ті, які пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства; ті, які пропонують визначати інтегральний показник фінансової безпеки підприємства.

Наведено структуру фінансової безпеки, яка складається з таких елементів: бюджетна, грошово-кредитна, валютна, банківська, інвестиційна, фондова, страхова.

Ключові слова: фінансова безпека; методичні підходи; аналіз; індикатори; критерії; функціональна структура.

Larysa Anatoliyivna SYVOLAP

PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Economy and Financial and Economic Security,
Mariupol State University
E-mail: etmgu@mail.ru

**THE ANALYSIS OF METHODOICAL APPROACHES REGARDING THE VALUATION OF
FINANCIAL SECURITY OF THE ENTERPRISE**

Abstract

Introduction. One of the main indicators of the activity of the enterprise, as well as of potential development in future serves the financial condition of the enterprise, which is a measure of financial security of a business entity. Before the implementation of measures for improving the level of financial security it is necessary to assess the real state of enterprise. However, this procedure is quite difficult to implement, because there is no single approach to the evaluation of financial security, which complicates the choice of criteria for its evaluation.

The aim of this work is to investigate the existing methods for assessing the financial security of the enterprise, which allow to determine the necessary criteria and parameters in order to define it.

Method (methodology). The following methods have been used in the article: theoretical methods, the method of analysis and synthesis, generalization and abstraction.

Results. We have analyzed a number of approaches of scientists as for the assessment of financial security of the enterprises. They are as the following ones: the indicative; resource-functional approaches; approach based on the criteria of "minimum cumulative loss that is applied to security"; traditional and non-traditional methods of evaluation, those that are offered to assess the level of financial security as a component of economic security; those that are offered to assess the level of financial security on the basis of the definition of generic financial activity; those are that offered as the integral indicator to determine the financial security of the enterprise. The structure of financial security consists of the following elements: fiscal, monetary, foreign exchange, banking, investment, stock, insurance.

Keywords: financial security; methodological approaches; analysis; indicators; criteria; functional structure.

JEL classification: G320

Вступ

В умовах інтенсивного поширення кризових явищ в економіці України, фінансової та політичної нестабільності, посилення конкурентної боротьби та негативного впливу факторів зовнішнього середовища, проблема забезпечення фінансової безпеки підприємства набула особливого значення. Фінансова безпека є індикатором ефективності та результативності діяльності підприємства як у поточному, так і у плановому періодах, тому дослідження даного питання викликає значний науковий інтерес [1, с. 47].

Отже, зважаючи на значний вплив фінансової безпеки підприємства на ефективність його діяльності, виникає потреба у постійному проведенні аналізу рівня фінансової безпеки. Але на сучасному етапі господарювання у підприємств виникає проблема у проведенні адекватної процедури оцінки фінансової безпеки підприємства, позаяк не існує єдиної методики даної оцінки.

Значна кількість науковців займається питанням оцінки фінансової безпеки підприємства. Так у працях таких фахівців, як Амосов О. Ю., Гарячева К. С., Іванова А. О., Матвійчук Л. О., Почечун О. І., Рета М. В., Савицька О. І., узагальнено теоретичні та практичні матеріали великої кількості науковців щодо методів оцінки фінансової безпеки підприємства. Проте, проаналізувавши велику кількість методичних підходів, з їх позитивними та негативними чинниками, ми прийшли до висновку, що неможливо визначити єдиний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємства.

Мета статті та завдання

Ураховуючи важливість для підприємства системи забезпечення фінансової безпеки підприємства, яка повинна спиратись на загальний стан фінансової безпеки, ми розуміємо, що виникає потреба оцінки реального стану фінансової безпеки. Тому метою роботи виступає дослідження сучасних методик оцінки фінансової безпеки підприємства, що дозволить визначити необхідні критерії та параметри для її визначення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Основним критерієм оцінки рівня забезпечення фінансової безпеки підприємства слід вважати чистий прибуток. На основі цього критерію можна будувати всю систему показників (індикаторів), які характеризують стан фінансової безпеки. Індикатори, або показники фінансової безпеки, виступають як кількісні характеристики стану фінансової діяльності, які відібрані для характеристики фінансової безпеки підприємства [2].

На сьогодні велике розмаїття підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства не дає можливість сформулювати загальні індикатори, за якими проводився б аналіз рівня фінансової безпеки підприємства.

Нижче розглянемо особливості запропонованих різними науковцями методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства.

Так у науковій праці К. С. Гарячева наведено наступні методичні підходи з зазначенням їх недоліків [2]:

1) *індикаторний* (порівняння фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня). Порогові значення індикаторів фінансової безпеки – це граничні величини, порушення яких призводить до формування негативних тенденцій (виникнення загрози) у сфері фінансової безпеки. За такого підходу найвищий рівень фінансової безпеки підприємства

досягається при умові, що уся сукупність індикаторів знаходиться в межах порогових значень, а порогове значення кожного з індикаторів досягається не за рахунок інших. Цей підхід слід визнати правильним і виправданим. Водночас використання цього підходу залежить в основному від визначення порогових значень, котрі змінюються залежно від стану зовнішнього середовища, на яке підприємство майже не може впливати, а тільки пристосовуватися до нього;

2) *ресурсно-функціональний*: а) оцінка стану фінансової безпеки на основі оцінки рівня використання фінансових ресурсів за спеціальними критеріями – власні фінансові ресурси і позикові; б) оцінка рівня виконання функцій – забезпечення високої фінансової ефективності діяльності підприємства, його фінансової стабільності і незалежності. Такий підхід дуже широкий, оскільки, по-перше, процес забезпечення фінансової безпеки ототожнюється фактично з усією діяльністю підприємства і, по-друге, зводиться до оцінки використання ресурсів на підприємстві;

3) на основі використання критерію *“мінімум сукупного збитку, який завдається безпеці”*. Цей критерій дуже важко розрахувати через відсутність необхідних для цього бухгалтерських і статистичних даних. Напевно, потрібно запровадити додатковий облік. Тоді такий показник можна буде розрахувати лише експертним шляхом, який має свої межі точності;

4) з огляду на *достатність оборотних коштів* (власних і позикових) для здійснення виробничо-збутової діяльності. Цей підхід дуже вузький, оскільки охоплює не всі сфери фінансової діяльності підприємства і відповідно – фінансової безпеки. Може використовуватися для оперативного визначення рівня фінансової безпеки.

Після опрацювання фахової літератури з питань обліку Матвійчук Л. О. запропонував чинні методики оцінки фінансової безпеки підприємства поділити на три великі групи (рис. 1) [3, с. 330]:

- ті, які пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства;
- ті, які пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства;
- ті, які пропонують визначати інтегральний показник фінансової безпеки підприємства.

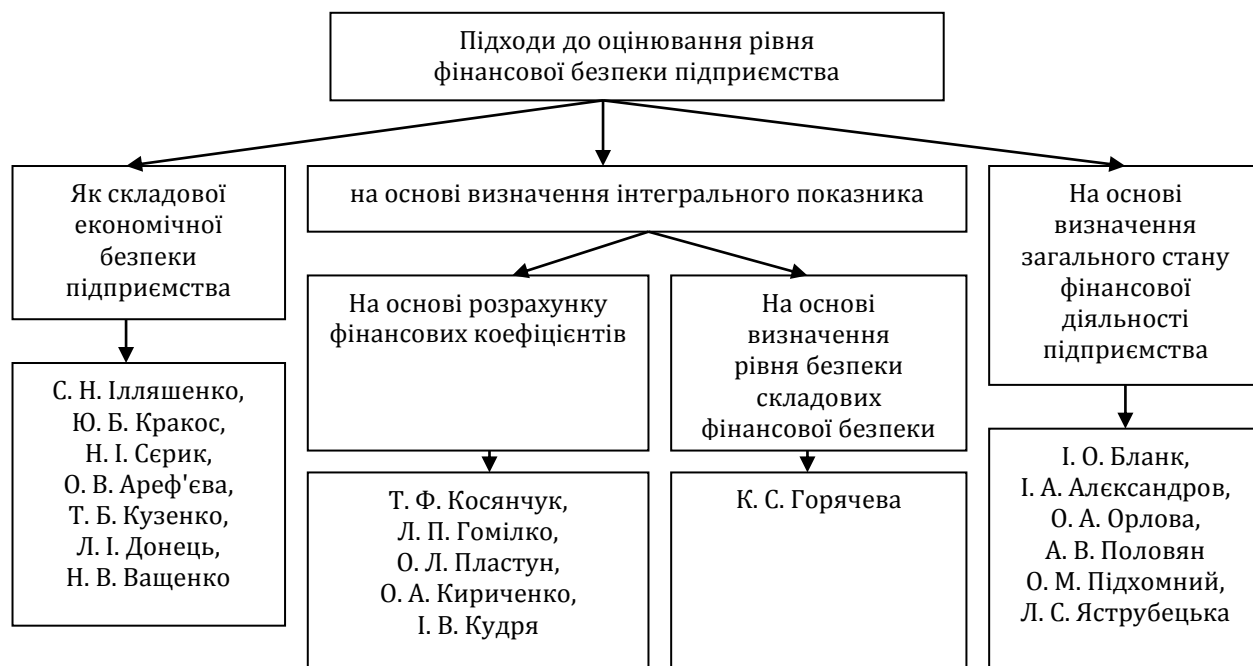

Рис. 1 Основні методи оцінки рівня фінансової безпеки підприємства [3, с. 330]

Однак наведені три групи методик оцінки мають певні недоліки, які втілюються у недостатньому аналізі та оцінці тих чи інших складових фінансової безпеки підприємства

Так наведені методики у працях М. В. Рета, А. О. Іванова (рис. 2) також недосконалі: їх спільним недоліком є проблема визначення пріоритетності відповідних оціночних показників, трудомісткість проведення та інтерпретації результатів оцінки. Крім того, динамічні ринкові умови господарювання вимагають від керівництва підприємств оперативного реагування на вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, і саме тому використання складних та трудомістких підходів є невиправданим. Практичним інструментом визначення фінансової безпеки підприємства має стати

розробка та впровадження експрес-діагностики, яка дозволить за її результатами з мінімальними витратами часу та максимальною ефективністю приймати управлінські рішення [4, с. 31].

Рис. 2. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства [4, с. 32]

Як стало зрозуміло з аналізу сучасних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, таку оцінку рівня пропонується здійснювати по кожній функціональній складовій фінансової безпеки, а потім експертним шляхом визначати інтегральний показник. До функціональної структури фінансової діяльності і відповідно фінансової безпеки підприємства відносяться такі [2]:

- бюджетна – взаємовідносини з бюджетом (податки і збори до бюджетів, при наявності – бюджетні кредити або бюджетне фінансування);
- грошово-кредитна – кредити під операційну діяльність, виплата заробітної плати працівникам, розрахунки з постачальниками і отримання грошових коштів від покупців продукції і послуг;
- валютна – при здійсненні експортно-імпортних операцій (купівля і продаж валюти, кредити в іноземних валютах, розрахунки з іноземними споживачами і постачальниками продукції та послуг у валюті);
- банківська – взаємовідносини підприємства з банками по кредитах і депозитах;
- інвестиційна – капітальні вкладення у розвиток підприємства, у тому числі – за рахунок довгострокових кредитів;
- фондова – випуск підприємством власних акцій і купівля акцій інших підприємств,
- страхова – страхування майна підприємства або результатів його діяльності, безпечної праці і збереження здоров'я працівників.

Висновки

Отже, аналіз оцінки фінансової безпеки показав, що провести діагностику на підприємстві рівня фінансової безпеки досить проблематично, оскільки у різноманітних підходах використовують різні критерії та індикатори. Це дає змогу стверджувати, що, визначаючи фінансову безпеку тим чи іншим методом, ми не отримаємо достовірної оцінки фінансової безпеки підприємства. Тому предметом подальших досліджень може стати формування узагальненого підходу до оцінки фінансової безпеки підприємства

Список літератури

1. Савицька, О. І. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємницької діяльності в Україні [Текст] / О. І. Савицька // Бізнесінформ. – 2012. – № 8. – С. 47-50.
2. Горячева, К. С. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / К. С. Горячева. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jsrui/bitstream/123456789/3159/1/Gorjacheva.pdf>
3. Матвійчук, Л. О. Методи визначення рівня фінансової безпеки підприємства [Текст] / Л. О. Матвійчук // Економічні науки. – 2010. – №4(54). – С. 330-332.
4. Рета, М. В. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства [Текст] / М. В. Рета, А. О. Іванова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 21 (994). – С. 29-37.
5. Почечун, О. І. Проблеми методики оцінки стану і рівня системи фінансової безпеки підприємств залізничного транспорту [Електронний ресурс] / О. І. Почечун.

References

1. Savytska, O. I. (2012). Evaluation of the financial security of business in Ukraine. *Biznesinform*, 8, 47-50.
2. Goryacheva, K. S. (n.d.). Evaluation of the financial enterprise security. Retrieved from: <http://dspace.uabs.edu.ua/jsrui/bitstream/123456789/3159/1/Gorjacheva.pdf>.
3. Matviichuk, L. O. (2010). Methods for determining the level of financial security of the enterprise. *Economics*, 4 (54), 330-332.
4. Reta M. V. & Ivanova A. O. (2013). Methodological approaches to assessing the level of financial security of the enterprise. *Yearbook NTU "KPI"*, 21 (994), 29-37.
5. Pochechun, O. I. (n.d.). Problems of methodology of assessment of the level of financial security systems of railway undertakings. Retrieved from: [file:///C:/Users/user/Downloads/9017-13429-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/9017-13429-1-PB%20(1).pdf).

Стаття надійшла до редакції 28.11.2014 р.